

Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής

Τμήμα Φωτογραφίας και Οπτικοακουστικών

«Ντοκιμαντέρ για τον Ρωσο-ουκρανικό πόλεμο»

Πτυχιακή Εργασία

Κατσίδης Λάζαρος

A.M. 51815052

Επιβλέπων καθηγητής: Δρ. Γρηγόρης Βλασσάς

25/05/2022

Η πτυχιακή εργασία εξετάστηκε επιτυχώς από την παρακάτω εξεταστική επιτροπή:

Επιβλέπων καθηγητής και μέλος της εξεταστικής επιτροπής:

Βλασσάς Γρηγόριος (Καθηγητής)

Μέλη της εξεταστικής επιτροπής:

Βουνάτσου Μυρτώ (Ακαδημαϊκή Υπότροφος)

Καράμπελας Κωνσταντίνος (Ε.Δ.Ι.Π)

I. Περίληψη

Η εργασία «Ρωσο-ουκρανικός πόλεμος» αποτελείται από ένα ντοκιμαντέρ και το θεωρητικό του μέρος, που έχουν σκοπό να καταγράψουν τα γεγονότα της εμπόλεμης κατάστασης των δύο συγκρουόμενων χωρών, της Ρωσίας και της Ουκρανίας. Η δημιουργία του έγινε για να ενημερώσει το θεατή για τους λόγους που γίνεται αυτός ο πόλεμος, οι οποίοι είναι κυρίως οικονομικοί και πολιτικοί. Επιλέχθηκε είδος του ντοκιμαντέρ, ώστε μέσα από την αφήγηση, τη συνέντευξη και τα πλάνα να καταγραφεί και να θιχθεί το θέμα του πολέμου, που δεν είναι μόνο τοπικό, αλλά επηρεάζει και όλο τον υπόλοιπο κόσμο. Ακόμα, από το οπτικοακουστικό αυτό έργο τονίζονται οι σοβαρές συνέπειες που έχει ο πόλεμος αυτός, που είναι η απώλεια ανθρωπίνων ζωών και περιουσιών, η μετανάστευση, αλλά και η προσπάθεια ελέγχου των μεγάλων δυνάμεων του πλανήτη προς τις μικρότερες για μεγιστοποίηση των συμφερόντων τους. Επιπροσθέτως, ο πόλεμος δημιουργεί ενεργειακή και επισιτιστική κρίση παγκόσμια, δείχνοντας πόσο αλληλένδετες είναι όλες οι χώρες μεταξύ τους. Συμπερασματικά, η Ρωσία προσπαθεί να ελέγξει την Ουκρανία και να την πάρει μακριά από τη σφαίρα επιρροής των Η.Π.Α. και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπου και αυτές με τη σειρά τους προσπαθούν να την έχουν από κοντά. Σε αυτή η σύγκρουση όμως, δε φαίνεται μέχρι σήμερα να δίνεται λύση με αποτέλεσμα τα δεινά του πολέμου να τα πλήττουν σφοδρά τους απλούς ανθρώπους.

II. Περιεχόμενα

III. Εισαγωγή.....σελίδα	2
IV. Κυρίως Μέρος.....σελίδα	4
1. Το ντοκιμαντέρ γενικά	σελίδα 4
1.1 Ο ορισμός του ντοκιμαντέρ	σελίδα 4
1.2 Ιστορική αναδρομή του ντοκιμαντέρ.....σελίδα	5
1.3. Το περιεχόμενο και τα συνθετικά στοιχεία του ντοκιμαντέρ.....σελίδα	6
1.4 Κατηγοριοποίηση του ντοκιμαντέρ.....σελίδα	7
1.5 Η αφήγηση και η μουσική στο ντοκιμαντέρ	σελίδα 8

2. Η διαδικασία παραγωγής του ντοκιμαντέρ «Ρωσο-ουκρανικός πόλεμος»	σελίδα	10
3. Το ντοκιμαντέρ «Ρωσο-ουκρανικός πόλεμος»	σελίδα	12
3.1 Γεγονότα που προηγήθηκαν	σελίδα	12
3.2 Η Έναρξη του πολέμου και τα αίτια του	σελίδα	14
3.3. Η τροπή του πολέμου ως τα τέλη Μαΐου	σελίδα	15
3.4 Ο ρόλος των ξένων χωρών	σελίδα	19
3.5 Η θέση της Ελλάδας στον πόλεμο αυτό και οι Έλληνες της Μαριούπολης	σελίδα	21
3.6 Συνέπειες του πολέμου	σελίδα	22
4. Παρόμοια έργα άλλων δημιουργών	σελίδα	25
V. Συμπεράσματα	σελίδα	28
VI. Βιβλιογραφία	σελίδα	28

III.Εισαγωγή

Στις 24 Φεβρουαρίου 2022 η Ρωσία εισβάλλει στην Ουκρανία και ξεκινούν οι πολεμικές συγκρούσεις. Το ενδιαφέρον για τους λόγους τις αιτίες του πολέμου αυτού, αλλά και η ανησυχία για τα αποτελέσματα του και πώς αυτός θα τελειώσει, έδωσαν το κίνητρο για την παραγωγή του ντοκιμαντέρ «Ρωσο-ουκρανικός πόλεμος» και τη θεωρητικό του υποστηρικτικό μέρος. Το είδος του ντοκιμαντέρ επιλέχθηκε ως μια οπτικοακουστική παραγωγή που κάνει προσπάθεια να καταγράψει την κατάσταση, να ενημερώσει το θεατή και να προβληματίσει για το σοβαρό αυτό ζήτημα.

Προτού όμως φτάσουμε στο σημείο της έναρξης των εχθροπραξιών που ζούμε τώρα, οι δύο αυτές χώρες ζουν σε ένα εύφλεκτο κλίμα εδώ και περίπου τριάντα χρόνια, από τη διάσπαση της Σοβιετικής

ένωσης το 1991. Έκτοτε η Ρωσία προσπαθούσε πάντα να ελέγχει την Ουκρανία. Από την άλλη όμως πλευρά και οι Η.Π.Α με την Ευρωπαϊκή ένωση προσπάθησαν για την επίτευξη μιας επιρροής στην Ουκρανία, ώστε να επωφεληθούν από μια χώρα σημαντική σε ενεργειακά αποθέματα και μεγάλη εξαγωγό τροφίμων παγκόσμια.

Μια παρόμοια κατάσταση έλαβε χώρα στην Ουκρανία από το Νοέμβριο του 2013 ως το Φεβρουάριο του 2014, ο φιλορώσος πολιτικός Βίκτορ Γιανουκόβιτς ξανακερδίζει τις εκλογές και απορρίπτει όλες τις συζητήσεις για οικονομική και διοικητική σύνδεση με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Στην Ουκρανία ξεσπούν διαδηλώσεις, με επεισόδια και αιματοχυσίες, οι οποίες κρατούν όλο το χειμώνα με την απομάκρυνση του Γιανουκόβιτς. Όλη αυτή η κατάσταση αποτυπώνεται στο ντοκιμαντέρ «Winter on Fire: Ο αγώνας για την ελευθερία της Ουκρανίας» του Ρωσο- Ισραηλινού σκηνοθέτη Εβγκένι Αφινέβσκι, που ολοκληρώθηκε το 2015.

Ο πόλεμος όμως προκαλεί τραγικές συνέπειες στους λαούς. Μία από αυτές είναι η αδυναμία ανατροφής των παιδιών από τους γονείς. Αυτό πραγματεύεται το ντοκιμαντέρ «Σπίτι από θραύσματα» του Σάιμον Λέρενγκ Βίλμοντ, όπου μία ομάδα κοινωνικών λειτουργών αναλαμβάνει να μεγαλώσει παιδιά γονιών που τα άφησαν εκεί λόγω των εμπόλεμων ταραχών, που είχαν ξεκινήσει στην ανατολική Ουκρανία και συνεχίστηκαν σε όλη τη χώρα.

Το κύριο μέρος της θεωρητικής αυτής υποστήριξης του ντοκιμαντέρ χωρίζεται σε τέσσερα κεφάλια.

Στο πρώτο κεφάλαιο αναλύεται ο ορισμός του ντοκιμαντέρ, τα χαρακτηριστικά του και τα συστατικά του στοιχεία, με την άμεση καταγραφή που το χαρακτηρίζει, την αφήγηση και την αποδεικτική του δύναμη.

Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται μια περιγραφή της διαδικασίας υλοποίησης της εργασίας. Το ντοκιμαντέρ «Ρωσο-ουκρανικός πόλεμος» προσπαθεί, λοιπόν, να αναλύσει το χρονικό και τους λόγους της πολεμικής σύρραξης απλά, ώστε να κατανοήσει ο θεατής τι ακριβώς γίνεται.

Στο τρίτο κεφάλαιο αναφέρεται μια περιγραφή της παρουσίασης του έργου, που είναι ένα ντοκιμαντέρ το οποίο προβάλλεται στους θεατές και αναλύεται από την αφήγηση που περιέχει γεγονότα και ιστορικά στοιχεία, από την έρευνα που έχει

προηγηθεί σε αξιόπιστες πηγές του διαδικτύου. Επίσης περιέχει περιγραφή του ιστορικού της κατάστασης αυτής και ανάλυση του τρόπου που έφτασε μέχρι το σημείο του πολέμου. Ακόμα αναφέρονται τα κριτήρια επιλογής του που είναι η επικαιρότητα μιας πολεμικής σύγκρουσης χωρών που έχουν άμεση γεωπολιτική σχέση με την Ελλάδα και αποσαφήνιση της κατάστασης που επικρατεί εκεί. Για την τεκμηρίωση των πληροφοριών που παρουσιάζονται περιέχει μια συνέντευξη από μια Ουκρανή πρόσφυγα που ζει και εργάζεται τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα, όπως και πλάνα από μια συγκέντρωση διαμαρτυρίας Ουκρανών πολιτών στη Θεσσαλονίκη.

Τέλος στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται μία σύγκριση του έργου με άλλα παρόμοια.

IV. ΚΥΡΙΩΣ ΜΕΡΟΣ

1. Το ντοκιμαντέρ γενικά

1.1 Ο ορισμός του ντοκιμαντέρ

Με τον όρο ντοκιμαντέρ νοείται ο τύπος κινηματογραφικών ταινιών που καταγράφει γεγονότα αντικειμενικά, έτσι όπως πραγματικά είναι, γι αυτό και αναφέρεται αλλιώς ταινία τεκμηρίωσης¹. Το ντοκιμαντέρ, προέρχεται από τη γαλλική λέξη «documentaire» που σημαίνει αποδεικτικός. Χαρακτηρίζεται από άμεση καταγραφή, ρεαλιστική αντιμετώπιση του θέματος, με σκοπό να θίξει ένα ζήτημα² και έχει συγκεκριμένη διάρκεια. Στο ντοκιμαντέρ δεν υπάρχει προσκηνοθεσία και κυριαρχεί το μοντάζ. Η συνέχεια δημιουργείται από τα εκφραστικά μέσα του κινηματογράφου ή της τηλεόρασης

¹ (Αντώνης, 2014)

² (Hilliard, 2001)

1.2 Ιστορική αναδρομή του ντοκιμαντέρ

Η χρονολογική θέση της αρχής του ντοκιμαντέρ μπορεί να τοποθετηθεί θεωρητικά στις πρώτες ταινίες του πρώιμου κινηματογράφου. Για παράδειγμα, οι εφευρέτες του κινηματογράφου αδερφοί Lumiere από τη Γαλλία, στις πρώτες τους ταινίες, κατέγραφαν καθημερινά γεγονότα, οι οποίες μπορούν να χαρακτηριστούν ως ντοκιμαντέρ³. Κάποιες από αυτές είναι το «L'Arrivée d'un train en gare de La Ciotat» (το τρένο που μπαίνει στο σταθμό) ή το «La Sortie de l'usine Lumière à Lyon» (η έξοδος από το εργοστάσιο), οι οποίες έγιναν το 1895. Αυτή η περίοδος μπορεί να χαρακτηριστεί και πρώιμη περίοδος του ντοκιμαντέρ.

Ως κινηματογραφικό είδος, το ντοκιμαντέρ γίνεται ξεκάθαρο τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, με τα έργα του Robert Flaherty, όπως το «Nanook of the North» (Ο Νανούκ του Βορρά) το 1922 καταγράφοντας τη ζωή και τις συνήθειες του λαού των Εσκιμών και το «Moana» προβάλλοντας την καθημερινότητα ιθαγενών στη Σαμόα, το 1926. Ο John Grierson, την ίδια χρονιά, δίνει στο ντοκιμαντέρ τον όρο με τον οποίο σήμερα είναι γνωστό, περιγράφοντας σε μια αναφορά του στην εφημερίδα «Sun» το «Moana» του Flaherty. Αργότερα ο Grierson αναφέρει ότι το ντοκιμαντέρ είναι «η δημιουργική θεώρηση της πραγματικότητας»⁴ και λέει ότι το ντοκιμαντέρ προσπαθεί να δώσει μορφή στην άμεση παρατήρηση.

Επίσης ένας σημαντικός δημιουργός ντοκιμαντέρ ήταν ο ρώσος Dziga Vertov, ένας από τον πρωτεργάτες του πειραματικού σοβιετικού κινηματογράφου που βασιζόταν στη δυναμική του μοντάζ. Τη δεκαετία του 1920, εκμεταλλευόμενος τις λειτουργίες των φωτογραφικών φακών, τις γωνίες λήψης και των τεχνικών χαρακτηριστικών της κάμερας με τα fast forward, slow motion και stop motion, δημιούργησε σημαντικά ντοκιμαντέρ, που ήθελε να δείξει σκηνές αλήθειας, που δεν τις παρατηρεί το ανθρώπινο μάτι, όπως το «kino-pravda», το 1922⁵.

³ (Αντώνης, 2014)

⁴ (Φραγκούλης, 2018)

⁵ (Αντώνης, 2014)

1.3 Το περιεχόμενο και τα συνθετικά στοιχεία του ντοκιμαντέρ

Ο πυρήνας του ντοκιμαντέρ είναι η αξιόπιστη παρουσίαση του θέματος του, προβάλλοντας εικόνες και δίνοντας πληροφορίες πραγματικών περιστατικών. Το θέμα του μπορεί να είναι κάποια είδηση, ένα ιστορικό γεγονός, κάποια ιδέα, ένα επίκαιρο θέμα ή κάποιες γνώμες⁶. Συνθετικά στοιχεία του ντοκιμαντέρ αποτελούν και οι συνεντεύξεις πρωταγωνιστών, η χρήση διαγραμμάτων και χαρτών, αλλά και η μεταγενέστερη σκηνοθεσία αναπαράστασης γεγονότων που έχουν συμβεί, ώστε ο θεατής να κατανοήσει καλύτερα το θέμα⁷. Τα μέσα που χρησιμοποιούνται είναι το είδος και μέγεθος του κάδρου, ο φωτισμός, το περιεχόμενο του κάδρου, η διήγηση και οι ήχοι⁸.

Η άμεση καταγραφή έχει μεγαλύτερη σημασία σε ένα ντοκιμαντέρ, με μικρότερη αλλά όχι αμελητέα τη σκηνοθεσία και το σενάριο. Η σκηνοθεσία πολλές φορές εξυπηρετεί τη συνέντευξη ενός πρωταγωνιστή, χωρίς να επισκιάζει το θέμα. Ακόμα η τοποθέτηση των καμερών και το τελικό μοντάζ είναι σημαντικοί παράγοντες για την παραγωγή του ντοκιμαντέρ. Από την άλλη πλευρά, τα συνθετικά στοιχεία ενός ντοκιμαντέρ συνήθως δε γυρίζονται σε στούντιο λόγω της άμεσης καταγραφής του θέματος και όχι της σκηνοθεσίας του, με αποτέλεσμα να είναι δυσκολότερη η επιλογή του καλύτερου δυνατού χώρου και η συμβολή του φωτισμού⁹. Αυτό όμως λειτουργεί στη μη ωραιοποίηση του θέματος του ντοκιμαντέρ και σε μια πιο αληθοφανή προβολή του.

Ο σκοπός του περιεχομένου λοιπόν και το βάθος είναι στοιχεία που δίνουν δυναμική στο ντοκιμαντέρ και το κάνουν να διαφέρει από τις απλές παρουσιάσεις γεγονότων. Έτσι παρά του ότι είναι καταγραφή γεγονότων, μπορεί να επηρεάζει το θεατή και να τον κάνει να δράσει μετά από αυτό που θα δει ή να διαμορφώσει μια άποψη¹⁰. Εδώ αξίζει να αναφερθεί ότι δεν είναι όλα τα ντοκιμαντέρ αντικειμενικά, αλλά συναντάται συχνά ο δημιουργός να προβάλλει σε αυτά την άποψή του που μπορεί να είναι υποκειμενική. Το ίδιο

⁶ (Hiliard, 2001)

⁷ (David Bordwell, 2012)

⁸ (Σκρουμπέλος Θανάσης, 1999)

⁹ (David Bordwell, 2012)

¹⁰ (Hiliard, 2001)

συμβαίνει και στα ντοκιμαντέρ που έχουν χρησιμοποιηθεί στο παρελθόν προπαγανδιστικά για πολιτικούς σκοπούς, όπως στον πειραματικό σοβιετικό κινηματογράφο.

Το ντοκιμαντέρ είναι μια προσπάθεια αξιόπιστης έκφρασης. Ωστόσο ο δημιουργός του ανάλογα με τον τρόπο χρήσης των στοιχείων του και με τα δεδομένα που έχει συλλέξει, μπορεί να περιέχει ανακρίβειες και να τείνει να παραπλανήσει το θεατή¹¹. Επίσης αν και το ντοκιμαντέρ τεκμηριώνει το θέμα του με τις πληροφορίες που προβάλλει, ωστόσο μπορεί να είναι κάποιες φορές μεροληπτικό. Και στις δύο ανωτέρω περιπτώσεις δεν αλλάζει το είδος της ταινίας του ντοκιμαντέρ, για παράδειγμα σε ταινία μυθοπλασίας, αλλά είναι στην αντίληψη του θεατή να κρίνει την ακρίβεια και την αμεροληψία ή μη του ντοκιμαντέρ που παρακολουθεί¹².

1.4 Κατηγοριοποίηση των ντοκιμαντέρ

Το περιεχόμενο του ντοκιμαντέρ ανάλογα με το θέμα ή ζήτημα που πραγματεύεται μπορεί να είναι ιστορικό, κοινωνικό, πολιτικό, πολιτισμικό, εκπαιδευτικό, επιστημονικό, εθνολογικό, εθιμοτυπικό, γεωγραφικό, αθλητικό και μουσικό ή ακόμα και συνδυασμός των ανωτέρω¹³. Η χρονική τοποθέτηση του θέματος μπορεί να είναι στο παρόν, για επίκαιρα θέματα και γεγονότα που συμβαίνουν εκείνο τον καιρό, στο παρελθόν με γεγονότα που έχουν συμβεί σε προηγούμενη χρονική περίοδο, ή ακόμα και στο μέλλον για θέματα που θα γίνουν μελλοντικά και πρόκειται να απασχολήσουν την κοινή γνώμη.

Επιπροσθέτως μία αντίστοιχη κατηγοριοποίηση δημιουργείται ανάλογα με το είδος του ντοκιμαντέρ. Κατ' αυτό τον τρόπο συναντάται: α) το ντοκιμαντέρ ρεπορτάζ όταν καταγράφει μια πραγματικότητα αυτούσια, χωρίς την εξαγωγή συμπερασμάτων, β) ντοκιμαντέρ επίκαιρων όταν μεταδίδει κάποια είδηση με συντομία και σύνδεση πλάνων αποκλειστικά με ανεξάρτητα ΚΑΤ, γ) το εκπαιδευτικό ντοκιμαντέρ όταν ο στόχος του είναι να διδάξει, δ) το φανταστικό ντοκιμαντέρ-ιδεών όταν ο θεατής αποκομίζει απ' αυτό

¹¹ (David Bordwell, 2012)

¹² (David Bordwell, 2012)

¹³ (Αντώνης, 2014)

συναισθηματικά συμπεράσματα και ε) ανθολογία όταν περιέχει επίκαιρα μίας ή διαφορετικών περιόδων τα οποία είναι αποτέλεσμα αποκλειστικά μοντάζ¹⁴.

Οι συνήθεις τύποι του ντοκιμαντέρ είναι: α) η ταινία έτοιμου υλικού (compilation film), στην οποία συνθέτονται πλάνα από εικόνες αρχείου, β) το ντοκιμαντέρ «ομιλούντων κεφαλιών» (talking heads documentary) στο οποίο δίνουν συνέντευξη άτομα που φαίνεται μόνο το κεφάλι και οι ώμοι τους, γ) το ντοκιμαντέρ άμεσου κινηματογράφου (direct-cinema) ή κινηματογράφος αλήθεια (cinema verite), το οποίο καταγράφει ένα γεγονός τη στιγμή που λαμβάνει χώρα και δ) ο «συνθετικός» τύπος ντοκιμαντέρ, ο οποίος συνδυάζει έτοιμο υλικό αρχείου, συνεντεύξεις, γεγονότα και γενικότερα όλους τους παραπάνω τύπους¹⁵.

Ανάλογα με τον τρόπο παραγωγής του, το ντοκιμαντέρ, μπορεί να χαρακτηριστεί ατομικό ή συλλογικό. Δηλαδή όταν ο δημιουργός του ντοκιμαντέρ χρησιμοποιεί το δικό του εξοπλισμό, είναι ο χειριστής των καμερών και του ήχου και γενικά απασχολείται σε κάθε τομέα της παραγωγής, έχοντας τις τελικές αποφάσεις της, η παραγωγή είναι ατομική, ενώ όταν υπάρχει οργανωμένο συνεργείο με καταμερισμό εργασιών και διακριτούς ρόλους λήψης αποφάσεων και εκτέλεσης εντολών η παραγωγή είναι συλλογική¹⁶.

1.5 Η αφήγηση και η μουσική στο ντοκιμαντέρ

Η αφήγηση στο ντοκιμαντέρ έχει και αυτή σημαντικό ρόλο. Είναι ο τρόπος σύνδεσης του μηνύματος του ντοκιμαντέρ με το θεατή. Στη σημασία της αφήγησης και σε ένα σύστημα κατηγοριοποίησης των ντοκιμαντέρ βάσει αυτής, έχει αναφερθεί αναλυτικά ο Bill Nichols. Έτσι συναντούμε κυρίως τρεις τρόπους αφήγησης: τον αφηγηματικό τρόπο της αφήγησης έκθεσης, τον αφηγηματικό τρόπο παρατήρησης και τον τρόπο της ποιητικής αφήγησης¹⁷.

Σύμφωνα με την αφήγηση έκθεσης (expository mode), ο αφηγητής εκθέτει πληροφορίες είτε προφορικά (voice over) είτε μέσω συνεντεύξεων.

¹⁴ (Σκρουμπέλος Θανάσης, 1999)

¹⁵ (David Bordwell, 2012)

¹⁶ (David Bordwell, 2012)

¹⁷ (Απόστολος Καρακάσης, 2015)

Προσπαθεί να παραθέσει μια σειρά πληροφοριών σταδιακά στο θεατή και να τον στρέψει προς κάποια κατεύθυνση. Έτσι προβάλλεται ένα πρόβλημα με τις ερωτήσεις που γίνονται από τον αφηγητή και στη συνέχεια έρχονται οι απαντήσεις για το θεατή με την προβολή εικόνων και την τεκμηρίωση με επιχειρήματα του λόγου του αφηγητή¹⁸. Ο αφηγηματικός τρόπος της έκθεσης είναι ο πιο συχνός τρόπος αφήγησης που χρησιμοποιείται στην τηλεόραση.

Στην αφήγηση παρατήρησης (observation mode) η κάμερα παρακολουθεί τους πρωταγωνιστές στη δραστηριότητά τους χωρίς σκηνοθετική καθοδήγηση, ώστε να προβληθεί ο αυθορμητισμός τους και με απουσία προφορικής αφήγησης ή ελάχιστη χρήση. Έτσι ο δημιουργός θέλει να έχει η ιστορία του μια αυθεντικότητα και ο ίδιος να μην παρεμβαίνει πουθενά. Ακόμα ο πρωταγωνιστής της ιστορίας δεν κοιτάει ποτέ στην κάμερα, την οποία αγνοεί, προσπαθώντας να προσδοθεί ρεαλισμός¹⁹. Επίσης οι δημιουργοί που χρησιμοποιούν την αφήγηση παρατήρησης επιθυμούν την εισαγωγή λιγότερο ωραιοποιημένης εικόνας στα πλάνα τους, τραβώντας για παράδειγμα λήψεις με την κάμερα στο χέρι ή αποφεύγοντας το συμπληρωματικό φωτισμό. Η αφήγηση παρατήρησης χρησιμοποιείται κυρίως στο ντοκιμαντέρ direct- cinema (κινηματογράφου- αλήθειας)²⁰.

Στον αφηγηματικό ποιητικό τρόπο (poetic mode) ο αφηγητής ομιλεί μεν προς το θεατή αλλά δεν του δίνει σαφείς πληροφορίες για αυτό που παρακολουθεί, αλλά προσπαθεί να δημιουργήσει με το λόγο του ένα συναισθηματικό κλίμα²¹. Έτσι δημιουργείται μια ατμόσφαιρα στο ντοκιμαντέρ όπου ο θεατής εστιάζει στο τι συναισθήματα αποκομίζει από αυτό και όχι στο τι πληροφορίες παίρνει.

Ο αφηγητής στο ντοκιμαντέρ, ως προς την τοποθέτησή του στην κάμερα, είναι συχνά ένας μη χαρακτήρας- αφηγητής, δηλαδή δεν εμφανίζεται στα πλάνα, αλλά είναι ένας εξωτερικός σχολιαστής²². Συναντάται όμως κάποιες φορές ο αφηγητής να γίνεται ένας χαρακτήρας- αφηγητής, κυρίως στα ντοκιμαντέρ που περιέχουν συνεντεύξεις και είναι πιο κοινό χαρακτηριστικό

¹⁸ (Απόστολος Καρακάσης, 2015)

¹⁹ (Απόστολος Καρακάσης, 2015)

²⁰ (Απόστολος Καρακάσης, 2015)

²¹ (Απόστολος Καρακάσης, 2015)

²² (David Bordwell, 2012)

στην τηλεόραση. Ο χαρακτήρας - αφηγητής μπορεί να μην είναι πάντα παρών σε αυτά που διηγείται και ο μη χαρακτήρας- αφηγητής μπορεί να μην είναι παντογνώστης και να διηγείται μόνο ένα μέρος των πληροφοριών, αφήνοντας τους πρωταγωνιστές που για παράδειγμα δίνουν μια συνέντευξη να πουν τα υπόλοιπα στο θεατή²³. Τέλος η αντικειμενικότητα ή η υποκειμενικότητα του αφηγητή υπόκειται στο στόχο που θέλει να επιτύχει το ντοκιμαντέρ.

Τέλος σημαντική σε ένα ντοκιμαντέρ είναι και η μουσική. Οι εικόνες του ντοκιμαντέρ συνυπάρχουν με τη μουσική, που μπορεί σε κάποια σημεία να τονίζει έννοιες ή απλά να συνυπάρχει με τις εικόνες ή να είναι αυτόνομη, συμβάλλοντας στην ολοκλήρωση του οπτικοακουστικού έργου. Κάποια ντοκιμαντέρ μπορεί να έχουν μουσική μόνο στους τίτλους αρχής και τέλους ή καθ' όλη τη διάρκειά τους, ανάλογα με το είδος και το ύφος τους. Η μουσική στο ντοκιμαντέρ μπορεί να συνδέσει πλάνα οπτικά ασύνδετα μεταξύ τους και να τα παρουσιάσει σαν ενότητα. Τέλος η μουσική μπορεί να συνοδεύσει την αφήγηση ώστε να υποστηρίξει ένα σύνολο πληροφοριών και ιδεών γύρω από το θέμα που πραγματεύεται το ντοκιμαντέρ²⁴.

2. Η διαδικασία παραγωγής του ντοκιμαντέρ «Ρωσο-ουκρανικός πόλεμος»

Το ντοκιμαντέρ κάνει μια προσπάθεια να καταγράψει το χρονικό του πολέμου, τις αιτίες που γίνεται αυτή η σύγκρουση και τις συνέπειες που έχει στους πολίτες των χωρών αυτών και κατ' επέκταση στον υπόλοιπο κόσμο. Για να γίνει κατανοητή αυτή η κατάσταση στο θεατή, χρησιμοποιήθηκαν πλάνα του αρχείου της E.P.T. από την πολεμική σύγκρουση, συνεντεύξεις της Ουκρανής πρόσφυγα Natalia-Natasha Rummyantseva και πλάνα από συγκέντρωση διαμαρτυρίας Ουκρανών πολιτών στη Θεσσαλονίκη. Ο τύπος του ντοκιμαντέρ, λοιπόν, που δημιουργήθηκε είναι ένας «συνθετικός τύπος», σύμφωνα με τα όσα αναφέρθηκαν παραπάνω (κεφάλαιο 1), καθώς συνδυάζει

²³ (David Bordwell, 2012)

²⁴ (Απόστολος Καρακάσης Χ. Γ., 2015)

έτοιμα πλάνα αρχείου, συνεντεύξεις και λήψη πραγματικών γεγονότων την ώρα που συμβαίνουν.

Η παραγωγή του ντοκιμαντέρ χαρακτηρίζεται ως ατομική, καθώς είχα τον χειρισμό των καμερών και του μικροφώνου, τη σχεδίαση του τρόπου λήψης, την αφήγηση, το τελικό μοντάζ με το sound design και την επικοινωνία με το άτομο που έδωσε συνέντευξη και το οποίο συνέβαλε με το ρόλο του. Για την εύρεση του ατόμου της συνέντευξης δημοσιεύτηκε αγγελία σε ιστότοπο και για τη χρήση πλάνων της E.P.T. εξασφαλίστηκε άδεια χρήσης τους με καταχώρηση πηγής.

Η λήψη της συνέντευξης έγινε με τη χρήση μιας φωτογραφικής μηχανής DSLR CANON eos d1200 σε λήψη βίντεο, που τοποθετήθηκε μπροστά από την πρωταγωνίστρια για τα μεσαία του πλάνα, με φακό εστιακής απόστασης 40mm σε συνδυασμό με μια compact φωτογραφική μηχανή OLYMPUS Fe-320 σε λήψη βίντεο για τα κοντινά πλάνα σε οπτικό ζουμ X3, καθώς δε διαθέτει φακό μεταβλητής εστιακής απόστασης.

Τα πλάνα της συγκέντρωσης έγιναν με τη χρήση μιας φωτογραφικής μηχανής DSLR CANON eos d1200 σε λήψη βίντεο και τη χρήση ενός φακού μεταβλητής εστιακής απόστασης 18-55 mm σε διάφορες τιμές χιλιοστών ανάλογα με τα κοντινά, τα μεσαία ή τα γενικά πλάνα που λήφθηκαν και επίσης με τη χρήση ενός τηλεφακού 55-250 για πολύ κοντινά πλάνα.

Και στις δύο περιπτώσεις προηγήθηκαν οι διαδικασίες α) white balance, για την ισορροπία του «χρώματος» του φωτός στα πλάνα που επρόκειτο να εγγραφούν, με τη χρήση λευκού χαρτιού και καταχώρησής του ως δείκτη του λευκού στο πρόγραμμα της φωτογραφικής μηχανής και β) εξισορρόπησης του φωτός ώστε να αποφευχθεί υπερέκθεση ή υποέκθεση με τη χρήση γκρι κάρτας και τοποθέτησης του αντίστοιχου δείκτη στο πρόγραμμα της μηχανής.

Η εγγραφή του ήχου έγινε από τη φωτογραφική μηχανή DSLR CANON eos d1200, αλλά και από ένα καρδιοειδές μικρόφωνο MovingMic minishark ms1 το οποίο συνδέθηκε με εξωτερική συσκευή εγγραφής ήχου, η

οποία ήταν ένα κινητό τηλέφωνο xiaomi redmi note4, λόγω μη συμβατότητας της φωτογραφικής μηχανής με οποιοδήποτε μικρόφωνο.

Για τη δημιουργία του ντοκιμαντέρ αυτού προηγήθηκε μελέτη και προσεκτική έρευνα πάνω στις εξελίξεις στο θέματος και στη συλλογή των στοιχείων. Έτσι αφού συλλέχθηκε το θεωρητικό υλικό και τα πλάνα αρχείου, λήφθηκαν τα βίντεο από τη συγκέντρωση διαμαρτυρίας και τη συνέντευξη, γράφτηκε ένα σχεδιάγραμμα για τη σύνδεσή τους. Στη συνέχεια η επεξεργασία του υλικού και το τελικό μοντάρισμα έγινε με το πρόγραμμα επεξεργασίας «Adobe premiere», όπως και η επένδυση ήχου στα πλάνα αρχείου E.P.T., από τα οποία αφαιρέθηκε ο ήχος τους και προστέθηκε νέος. Ακόμα από τα πλάνα της συνέντευξης και της συγκέντρωσης αφαιρέθηκε όπου ήταν αναγκαίο ο ήχος τους και προστέθηκε ο ήχος της εγγραφής με το εξωτερικό μικρόφωνο.

3. Το ντοκιμαντέρ «Ρωσο-ουκρανικός πόλεμος»

3.1 Γεγονότα που προηγήθηκαν

Από το 1918 μέχρι το 1991 η Ρωσία και η Ουκρανία ήταν ενωμένες υπό τη Σοβιετική ένωση, όπως και άλλα σημερινά κράτη της Λευκορωσίας, Γεωργίας, Αρμενίας, κλπ. Μετά τη διάσπαση της Σοβιετικής ένωσης η Ουκρανία ανεξαρτητοποιείται και γίνεται ξεχωριστή δημοκρατική χώρα. Το 2004 εκλέγεται πρόεδρος της Ουκρανίας ο Βίκτορ Γιανουκόβιτς, με φιλορωσική πολιτική άποψη, αλλά υποψίες για νοθεία στο εκλογικό αποτέλεσμα, προκαλούν έντονες διαδηλώσεις σε όλη τη χώρα. Οι διαδηλώσεις αυτές θα ονομαστούν «πορτοκαλί επανάσταση», οι εκλογές θα επαναληφθούν και θα εκλεχθεί αυτή τη φορά ο φιλοδυτικός Βίκτορ Γιούσενκο²⁵.

Ο Γιούσενκο το 2005 εφαρμόζει πολιτική που αποκόπτεται από τη σφαίρα της Ρωσίας και προσεγγίζει την Ευρωπαϊκή Ένωση και το NATO. Το

²⁵ (team, 2022)

2008 γίνονται επαφές για να ενταχθεί η Ουκρανία μελλοντικά στο NATO. Ωστόσο το 2010 ο φιλορώσος Γιανουκόβιτς ξανακερδίζει τις εκλογές και το 2013 απορρίπτει όλες τις συζητήσεις για οικονομική και διοικητική σύνδεση με την Ευρωπαϊκή Ένωση, προτιμώντας αναθέρμανση των σχέσεων με τη Ρωσία και το Κρεμλίνο²⁶.

Οι Ουκρανοί αντιδρούν πάλι και οργανώνονται μαζικές συγκεντρώσεις διαμαρτυρίας για αλλαγή πολιτικού σκηνικού, που ονομάζεται «επανάσταση του Μαϊντάν». Έτσι το κοινοβούλιο τον Φεβρουάριο του 2014, μετά από επεισόδια και αιματοχυσίες στις διαδηλώσεις, ψηφίζει και αποφασίζει την απομάκρυνση του Γιανουκόβιτς. Τότε ξεσπούν πάλι επεισόδια, από φιλορωσικές ομάδες αυτή τη φορά, που με την απειλή όπλων καταλαμβάνουν το κοινοβούλιο στην Κριμαία και υψώνουν Ρωσική σημαία²⁷. Έτσι η Ρωσία προσαρτά την περιοχή της Κριμαίας στα σύνορά της, θέση και λιμάνι της Μαύρης Θάλασσας υψίστης σημασίας. Τον Απρίλιο του ίδιου έτους μετά από συγκρούσεις Ουκρανικού Στρατού και ρωσόφωνων αυτονομιστών όπου σκοτώθηκαν γύρω στα 15.000 άτομα, οι τελευταίοι κηρύσσουν την ανεξαρτησία τους στην περιοχή του Ντονμπάς.

Το 2017 η Ουκρανία κάνει εκ νέου βήματα προς μια ευρωπαϊκή πορεία. Συμφωνείται μεταξύ της Ουκρανίας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης ελεύθερη διακίνηση προϊόντων και ταξίδια χωρίς να απαιτείται η έκδοση βίζας. Το 2019 εκλέγεται πρωθυπουργός ο Βολοντίμιρ Ζελένσκι και τον Ιανουάριο του 2021 μετά από συζητήσεις με τις Η.Π.Α. ζητά να ενταχθεί στο NATO. Το Φεβρουάριο του ίδιου έτους η κυβέρνησή του παγώνει περιουσιακά στοιχεία του φιλορώσου ηγέτη της αντιπολίτευσης Βίκτορ Μέντβεντσουκ και ακολούθως, η Ρωσία συγκεντρώνει, σιγά σιγά, στρατεύματα κοντά στα σύνορά της με την Ουκρανία για ασκήσεις, όπως ισχυρίζονται οι κυβερνώντες της²⁸.

Στις 17 Δεκεμβρίου 2021 η Ρωσία θέτει ζητήματα ασφαλείας, ώστε να αποσυρθούν στρατεύματα του NATO από την ανατολική Ευρώπη και να μη γίνει δεκτή η ένταξη της Ουκρανίας σε αυτό. Οι Η.Π.Α. εξετάζουν τις

²⁶ (team, 2022)

²⁷ (team, 2022)

²⁸ (team, 2022)

απαιτήσεις ασφαλείας της Ρωσίας στις 16 Ιανουαρίου 2022, αλλά αφήνουν την υπόθεση για ένταξη της Ουκρανίας στο NATO ανοιχτή. Στις 28 Ιανουαρίου η Ρωσία ανακοινώνει ότι οι απαιτήσεις ασφαλείας που έθεσε δεν ικανοποιήθηκαν. Σε όλο αυτό το ρευστό κλίμα τα ρωσικά στρατεύματα συνεχίζουν να οργανώνονται κοντά στα σύνορα των δύο χωρών και το NATO και οι ευρωπαϊκές χώρες στέλνουν στην Ουκρανία όπλα²⁹.

Στις 21 Φεβρουαρίου ο Βλαντιμίρ Πούτιν σε διάγγελμά του λέει ότι η Ουκρανία είναι μέρος της ιστορίας της Ρωσίας, αλλά το καθεστώς της επηρεάζεται από ξένες δυνάμεις και κάνει λόγο για διοίκηση ειδικού καθεστώτος στο Ντονέσκ και το Λουγκάνσκ (περιοχή Ντονμπάς). Η Ρωσία σε περίπτωση στρατιωτικής επέμβασης απειλείται με επιβολή κυρώσεων και στις 23 Φεβρουαρίου οι φιλορώσοι αυτονομιστές ζητούν τη βοήθεια της Ρωσίας στις συγκρούσεις τους με τον Ουκρανικό στρατό³⁰.

3.2 Η Έναρξη του πολέμου και τα αίτια του

Στις 24 Φεβρουαρίου 2022 η Ρωσία εισβάλλει στην Ουκρανία. Στις 05:00' τα ξημερώματα ο Ρώσος πρωθυπουργός Βλάντιμιρ Πούτιν, με δημόσιο διάγγελμα του στην τηλεόραση, ενημερώνει τους πολίτες της χώρας του και κατ' επέκταση όλου του κόσμου, ότι εισέβαλλε στην Ουκρανία, οργανώνοντας στρατιωτική επιχείρηση, με 150.000 στρατιώτες γύρω από την Ουκρανία³¹. Ο πρωθυπουργός της Ουκρανίας, Βολοντίμιρ Ζελένσκι, ανακοινώνει επιστράτευση. Ο Ρωσικός στρατός εισέρχεται στην Ουκρανία από τα σύνορα με τη Λευκορωσία στα βορειοανατολικά προς την πρωτεύουσα της χώρας, το Κίεβο και από τα ανατολικά προς το Χάρκοβο. Προκαλούνται πλήγματα σε κτίρια της Ουκρανίας από πυραύλους. Στο Κίεβο ακούγονται σειρήνες του πολέμου και η κυβέρνηση της Ουκρανίας βάζει απαγόρευση κυκλοφορίας μετά τις 23:00.

²⁹ (team, 2022)

³⁰ (team, 2022)

³¹ (newsbeast, 2022)

Η αιτιολογία της εισβολής αυτής, σύμφωνα με το διάγγελμα του Πούτιν, είναι η προστασία Ρώσων πολιτών που διαμένουν στην Ουκρανία από βασανιστήρια, φόνους και διώξεις, λέγοντας ότι κάτι τέτοιο γίνεται τα τελευταία οκτώ χρόνια από το ουκρανικό καθεστώς. Η ρωσική θέση είναι ότι στις περιοχές της Ουκρανίας που κατοικούν ρωσόφωνοι, δέχονται τις ανωτέρω επιθέσεις από ναζιστικά και αντιρωσικά στοιχεία. Κυρίως κάνει λόγο για μέλη του «τάγματος του Αζόφ», μιας παραστρατιωτικής οργάνωσης που όπως υποστηρίζουν οι Ρώσοι έχει ναζιστική ιδεολογία και διαπράττει εγκλήματα πολέμου κατά ρωσόφωνων πολιτών της Ουκρανίας³². Ακόμα αναφέρει οι δυτικές χώρες φέρουν μερίδιο ευθύνης, καθώς έβλεπαν την κατάσταση αυτή και δε βοηθούσαν το ρωσόφωνο μέρος του λαού της Ουκρανίας. Τέλος ρωσικά διπλωματικά στελέχη αναφέρουν ότι η Ουκρανία σχεδίαζε πολεμική επίθεση στη Ρωσία³³.

Αντίθετα η ουκρανική πλευρά αρνείται οποιαδήποτε εθνικιστικά στοιχεία από τα μέλη του «τάγματος του Αζόφ» η οποία υποστηρίζουν ότι ήταν μια εθνική πολιτοφυλακή που ενσωματώθηκε στην Εθνοφρουρά της Ουκρανίας και καμία δίωξη οποιουδήποτε πολίτη, κάνοντας λόγο για αφορμή της Ρωσίας να εισβάλλει στα εδάφη της με απώτερο σκοπό³⁴ την κατάκτηση της χώρας και την οικονομική και πολιτική της εκμετάλλευση.

3.3. Η τροπή του πολέμου ως τα τέλη Μαΐου

Στις 28 Φεβρουαρίου 2022 γίνονται οι πρώτες προσπάθειες διαπραγματεύσεων. Η Ρωσία ζητάει αναγνώριση της Κριμαίας ως ρωσικό έδαφος³⁵, ενώ η Ουκρανία ζητάει παύση εχθροπραξιών και επιστροφή των ρωσικών στρατευμάτων στις βάσεις τους. Παράλληλα η Ουκρανία κάνει αίτηση ένταξης στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αν όχι άμεσα, κάποια στιγμή στο κοντινό μέλλον, ώστε να έχει ακόμα μεγαλύτερη υποστήριξη από την Ευρώπη³⁶.

³² (ΜΠΕ, 2022)

³³ (ert.gr Σ. ο., ertnews, 2022)

³⁴ (ΜΠΕ, 2022)

³⁵ (newsbeast, 2022)

³⁶ (ert, 2022)

Στις 2 Μαρτίου 2022 ο Ρωσικός στρατός φτάνει στο Χάρκοβο της βόρειας Ουκρανίας, κοντά στα σύνορα των δύο χωρών και ξεκινάει την πολιορκία. Η Χερσώνα, που βρίσκεται νότια κοντά στην Κριμαία, καταλαμβάνεται στις 3 Μαρτίου³⁷.

Στις 4 Μαρτίου γίνεται επίθεση στο πυρηνικό εργοστάσιο της Ζαπορίζια.

Από τις αρχές Μαρτίου οι Ρωσικές δυνάμεις ξεκινούν την πολιορκία της Μαριούπολης στα Νοτιοδυτικά. Δεκάδες χιλιάδες άμαχοι εγκλωβίζονται και πολλοί σκοτώνονται. Η Μαριούπολη βομβαρδίζεται από αέρος, με αποτέλεσμα την πλήξη ένα μαιευτηρίου στις 9 Μαρτίου και ενός θεάτρου στις 16 Μαρτίου, όπου προκαλείται μεγάλος αριθμός θανάτων³⁸.

Στις 2 Απριλίου η Ουκρανία ανακτά τον έλεγχο στην ευρύτερη περιοχή του Κιέβου. Κατά την ανακατάληψη εδαφών στη Μπούκα, βρίσκονται δεκάδες χιλιάδες πτώματα ανθρώπων.

Στις 14 Απριλίου βυθίζεται η ρωσική ναυαρχίδα «Μόσκρα» στη Μαύρη Θάλασσα, νότια της Ουκρανίας. Οι Ουκρανοί ανακοινώνουν ότι κατάφεραν τη βύθισή της με εκτόξευση πυραύλων ενώ η Ρωσία αναφέρει ότι η ναυαρχίδα καταστράφηκε από έκρηξη πυρομαχικών³⁹.

Στις 22 Απριλίου λαμβάνει χώρα μια σειρά συναντήσεων ανάμεσα σε Ουκρανούς και Ρώσους διαπραγματευτές, η οποία δεν οδήγησε σε κανένα αποτέλεσμα. Η τελευταία συνάντηση ανάμεσα στους επικεφαλής των αντιπροσωπειών, του Βλαντίμιρ Μεντίνσκι από την ρωσική πλευρά και του Νταβίντ Αραχαμία από την ουκρανική πλευρά δεν έδωσε λύση και οι εχθροπραξίες συνεχίζονται.

Στις 16 Μαΐου οι ουκρανικές αρχές υποστηρίζουν ότι έχουν κερδίσει μάχες στο Χάρκοβο και έχουν φτάσει το Ρωσικό στρατό στα σύνορα των δύο χωρών. Οι Ουκρανοί ελέγχουν το 1/10 της επαρχίας του Λουγκάνσκ⁴⁰. Οι Ρώσοι κινούνται στο Σεβεροντονέτσκ, πόλη στρατηγικής σημασίας για τον

³⁷ (newsbeast, 2022)

³⁸ (newsbeast, 2022)

³⁹ (newsbeast, 2022)

⁴⁰ (Χούντα, 2022)

έλεγχο του ανατολικού άκρου της περιοχής του Ντονμπάς. Πυραυλικά ρωσικά συστήματα πλήττουν στόχους στην Οδησσό και στα δυτικά προς τα σύνορα με την Πολωνία στην πόλη Λβιβ. Η μεγάλη Βρετανία κάνει λόγο για απώλειες κοντά στο 1/3 του Ρωσικού στρατού από την ημέρα εισόδου του στην Ουκρανία.⁴¹

Στις 17 Μαΐου γίνεται επίθεση των ρωσικών στρατευμάτων βόρεια του Κιέβου στο χωριό Ντέσνα.

Στις 18 Μαΐου Ουκρανοί ανατινάζουν γέφυρα που συνδέει το Σιεβιεροντόνετσκ και το Λουσιχάνσκ με το Ρουμπίζνε στην περιοχή του Λουγκάνσκ, για να μην περάσουν από εκεί Ρωσικά στρατεύματα⁴². Επίσης η Ουκρανική κυβέρνηση κάνει λόγο για ανατίναξη τρένου που μετέφερε Ρώσους στρατιώτες στη Μελιτόπολη.

Στις 20 Μαΐου επικρατεί πλήρης έλεγχος της Μαριούπολης από τις Ρωσικές δυνάμεις με την κατάληψη του εργοστασίου χαλυβουργίας στο Αζοφστάλ, όπου είχε οχυρωθεί ένα μέρος στρατιωτών και μελών του τάγματος του Αζόφ. 531 εναπομείναντες από τους ουκρανούς μαχητές επί τρεις μήνες μάχονταν τα ρωσικά στρατεύματα και έβρισκαν καταφύγιο στις σήραγγες του εργοστασίου, παραδίνονται⁴³ και κρατούνται ως αιχμάλωτοι. Η ρωσική κυβέρνηση συζητά την ψήφιση νόμου που να θέτει το τάγμα του Αζόφ ως τρομοκρατική οργάνωση, με αποτέλεσμα τη μη ανταλλαγή των αιχμαλώτων αυτών με ρώσους που έχουν πιαστεί από τις Ουκρανικές δυνάμεις⁴⁴. Επίσης γίνεται πυραυλική επίθεση στην πόλη Λοζοβάγια στην ανατολική Ουκρανία

Η Μαριούπολη θα μπορούσε να χαρακτηριστεί κλειδί του πολέμου. Αποτελέσει εξ αρχής στόχο κατάκτησης των Ρωσικών δυνάμεων, καθώς αποτελεί σύνδεση της υπό ρωσικής κατοχής χερσονήσου της Κριμαίας και των κατακτηθέντων εδαφών του Ντονμπάς (Ντονέτσκ και Λουγκάνσκ). Με τον τρόπο αυτό οι Ρώσοι κατέκτησαν όλες τις περιοχές της Ανατολικής και νοτιοανατολικής Ουκρανίας κοντά στην οριογραμμή των συνόρων των δύο

⁴¹ (ert.gr, ertnews, 2022)

⁴² (ert.gr, ertnews, 2022)

⁴³ (Συντακτική ομάδα ert.gr, 2022)

⁴⁴ (ΜΠΕ, 2022)

χωρών και απέκτησαν πρόσβαση στη θάλασσα του Αζόφ. Απ' την άλλη πλευρά, η απώλεια της Μαριούπολης παρά την τη σθεναρή αντίσταση και την καθυστέρηση που επέφεραν στα ρωσικά στρατεύματα οι Ουκρανοί, κρατώντας τους επικεντρωμένους στη Μαριούπολη, έδωσαν χρόνο στις δυνάμεις τους στο Κίεβο να οργανωθούν παραλαμβάνοντας όπλα από την Ευρώπη και να κρατήσουν τους Ρώσους μακριά από το Κίεβο⁴⁵.

Στις 23 Μαΐου γίνεται πολιορκία στις πόλεις Ντονέσκ και Λουγκάνσκ από το ρωσικό στρατό που αποσύρθηκε από Χάρκοβο και Μαριούπολη, έχοντας ενίσχυση από φιλορώσους αυτονομιστές και τάγματα από Τσετσένους που ήρθαν από τη Σιβηρία.⁴⁶ Ο Ουκρανός αξιωματούχος Budanov Kyrylo ισχυρίζεται με ανακοίνωσή του ότι έγινε απόπειρα δολοφονίας του πρωθυπουργού της Ρωσίας Βλαντιμίρ Πούτιν. Επίσης αναφέρει, ότι η «αποτυχημένη» απόπειρα δολοφονίας έγινε πριν από δύο μήνες, μετά τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία στις 24 Φεβρουαρίου.

Στις 24 Μαΐου ο λοχίας του Ρωσικού στρατού Vadim Shishimarin, που είχε συλληφθεί για τον πυροβολισμό Ουκρανού πολίτη, καταδικάστηκε από τις Ουκρανικές Αρχές σε ισόβια κάθειρξη, με το επιβαρυντικό στοιχείο του εγκληματία πολέμου και έτσι έγινε ο πρώτος εμπλεκόμενος αυτής της πολεμικής σύγκρουσης που καταδικάζεται για έγκλημα πολέμου.

Στις 24 Μαΐου επίσης, πολεμικές μάχες λαμβάνουν χώρα στο Σιεβεροντονέσκ. Αν καταληφθεί αυτή η πόλη, οι Ρώσοι θα έχουν πλήρη έλεγχο του Ντονέσκ. Μετά από 3 μήνες από την εισβολή της Ρωσίας οι νεκροί του πολέμου υπολογίζονται σε χιλιάδες. Η Μαριούπολη, η Χερσώνα και η Ζαπορίζια έχουν καταληφθεί, ενώ το Ντονμπάς είναι αποκλεισμένο από τις Ρωσικές Δυνάμεις με πολλούς άμαχους να έχουν αποκλειστεί εκεί. Εδάφη από την Κριμαία μέχρι το Ντονμπάς έχουν προσαρτηθεί στη Ρωσία. Η κατοχή των ουκρανικών εδαφών από τις ρωσικές δυνάμεις φτάνει στο 1/5 της χώρας. Η Οδησός αντιστάθηκε στα ρωσικά στρατεύματα, ενώ η προσπάθεια για κατάληψη του Κιέβου και του Χαρκόβου αναβλήθηκαν προσωρινά, για την κατάληψη του Ντονμπάς. Ξανανοίγει το μετρό και αποκαθίσταται η λειτουργία

⁴⁵ (Συντακτική ομάδα ert.gr Ά. Π., 2022)

⁴⁶ (ert.gr, ertnews, 2022)

καταστημάτων και εστίασης στο Κίεβο. Μέχρι τα τέλη Μαΐου 2022 καταγράφονται 1.474 πυραυλικές επιθέσεις στην Ουκρανία και 3.000 αεροπορικές επιδρομές⁴⁷.

3.4 Ο Ρόλος των ξένων χωρών

Αρκετές χώρες από την αρχή της ρώσικης εισβολής έχουν θέσει μποϊκοτάζ στα ρωσικά προϊόντα και γενικά αποκλεισμό σε ότι αφορά ρωσικά συμφέροντα, λόγω της πρόκλησης πολεμικών συγκρούσεων. Οι Η.Π.Α., οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η Σιγκαπούρη είναι ανάμεσα σε αυτές. Επίσης η διεθνής οργάνωση G7 των πιο δυνατών χωρών παγκοσμίως, ανάμεσά τους οι Η.Π.Α. το Ηνωμένο Βασίλειο, ο Καναδάς, η Γαλλία, η Ιταλία, η Γερμανία και η Ιαπωνία επέκτειναν τον αποκλεισμό αυτό, πιέζοντας και την Κίνα να κάνει κάτι αντίστοιχο, η οποία παίρνει σιωπηρά το μέρος των ρώσων.

Στις 21 Μαΐου μάλιστα, ο πρόεδρος των Η.Π.Α. υπογράφει στη Σεούλ της Ν. Κορέας συμφωνία με νομοσχέδιο για μεγαλύτερη οικονομική βοήθεια στην Ουκρανία, ύψους 40 δις δολαρίων, τα οποία θα είναι για αμυντικό εξοπλισμό, για διατήρηση των πολιτικών θεσμών και για αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης⁴⁸.

Παρακολουθώντας την κατάσταση αστάθειας της Ανατολικής Ευρώπης και το πολεμικό κλίμα που τείνει να εξαπλωθεί, οι κυβερνήσεις της Φινλανδίας και της Σουηδίας αιτήθηκαν επίσημα στις 15 Μαΐου 2022 την ένταξή τους στο NATO, ώστε να είναι πιο ασφαλείς.⁴⁹ Αυτή την κίνηση δεν την πήρε αφήφιστα η Ρωσική πλευρά, καθώς αν γίνει αυτό θα δει κι άλλους συμμάχους των Η.Π.Α. να αυξάνεται στη βόρεια Ευρώπη και μαζί την επιρροή τους πολύ κοντά σε αυτούς⁵⁰. Κατά την προσπάθεια της κίνησης αυτής της Φινλανδίας, η ρωσική επιχείρηση «InterRao» σταμάτησε να της παρέχει ηλεκτρικό ρεύμα με την αιτιολογία ότι δεν είχε πληρωθεί από τις 6 Μαΐου 22.

⁴⁷ (ert.gr, ertnews, 2022)

⁴⁸ (Ρούλα Κρικώνα, 2022)

⁴⁹ (Μαυρή, 2022)

⁵⁰ (Σοφία Χούντα, 2022)

Το ρεύμα αυτό αποτελεί το 10% του ρεύματος της Φινλανδίας προκαλώντας μικρής διάρκειας διακοπή σε κάποια σημεία της χώρας.⁵¹

Η κυβέρνηση της Μολδαβίας, υπό το φόβο της ρωσικής απειλής, κάνει και αυτή αίτηση ένταξης στην Ευρωπαϊκή Ένωση τον Μάρτιο του 2022. Η Μολδαβία εμπεριέχει κοντά στα σύνορά της με την Ουκρανία την Υπερδνειστερία, ένα αυτόνομο από το 1992, αλλά μη αναγνωρισμένο διεθνώς κράτος, που ο πληθυσμός του αποτελείται κατά πλειοψηφία από Ρωσόφωνους⁵². Έτσι η Μολδαβία προσπαθεί να κερδίσει συμμάχους ώστε να μη δεχτεί και αυτή εισβολή, όπως η Ουκρανία.

Η Πολωνία ανακοίνωσε ότι τα σύνορά της με την Ουκρανία θα είναι ανοιχτά, επιτρέποντας τη διέλευση στο εσωτερικό της χωρίς θεώρηση βίζα για τους Ουκρανούς πολίτες. Οι στενές της σχέσεις με την Ουκρανία, η οποία συνορεύει στα δυτικά με την Πολωνία, κάνουν ευκολότερη την υποδοχή ενός μεγάλου αριθμού Ουκρανών προσφύγων, που υπερβαίνει τους 1,7 εκατομμύρια ανθρώπους⁵³.

Η Τουρκία εξέφρασε την αντίθεσή της στην είσοδο της Φινλανδίας και της Σουηδίας στο NATO. Επίσης συμφώνησε με τις Η.Π.Α. να αγοράσει σαράντα αεροσκάφη F-16 για να ενισχύσει την άμυνά της. Η θέση της Τουρκίας στο ρωσο-ουκρανικό πόλεμο προσπαθεί να είναι ουδέτερη. Παρ' ότι είναι μέλος του NATO, είναι η μοναδική χώρα του και από τις λίγες στην Ευρώπη, που δεν έχει κλείσει τον εναέριο χώρο της στα ρωσικά αεροπλάνα. Αυτό συμβαίνει γιατί έχει στενές οικονομικές σχέσεις με τη Ρωσία, καθώς αγόρασε απ' αυτή στρατιωτικό εξοπλισμό, παρά τις αντιρρήσεις των Η.Π.Α. και εξαρτάται από τη Ρωσία για την προμήθειά της αερίου⁵⁴. Ακόμα έχει εμπορικές σχέσεις και με την Ουκρανία. Μάλιστα στις 10 Μαρτίου οι υπουργοί εξωτερικών Ρωσίας και Ουκρανίας συναντήθηκαν στην Απάλεια της Τουρκίας, σε μια τριμερή συνάντηση για ειρηνευτικές συζητήσεις⁵⁵.

⁵¹ (ert.gr Σ. ο., 2022)

⁵² (Waal, 2022)

⁵³ (Dempsey, 2022)

⁵⁴ (naftemporiki, 2022)

⁵⁵ (naftemporiki, 2022)

Στις 19 Μαΐου ο πρόεδρος της Λευκορωσίας, συμμάχου της Ρωσίας, ανακοίνωσε την αγορά από τη Ρωσία πυραυλικών συστημάτων αντιαεροπορικής άμυνας s-40056. Άλλες χώρες που έχουν υποστηρίξει τη Ρωσία είναι η Κούβα, η Βολιβία, η Νικαράγουα, το Πακιστάν, η Μιανμάρ και η Συρία, ενώ αυτές που δεν έχουν καταδικάσει ανοιχτά την εισβολή της στην Ουκρανία είναι η Κίνα, η Ινδία και το Ιράν⁵⁷.

3.5 Η θέση της Ελλάδας στον πόλεμο αυτό και οι Έλληνες της Μαριούπολης

Η Ελλάδα στήριξε από την αρχή της πολεμικής σύγκρουσης την Ουκρανία, στέλνοντας ανθρωπιστική βοήθεια και αμυντική ενίσχυση. Μάλιστα ο Έλληνας πρωθυπουργός συναντήθηκε στις 16/5/22 στον Λευκό Οίκο με τον πρόεδρο των Η.Π.Α. Μπάιντεν, ξεκαθαρίζοντας το μέρος που έχει πάρει σε αυτό τον πόλεμο, όντας και μέλος του ΝΑΤΟ και συζητώντας μεταξύ άλλων για την ενεργειακή κρίση και τη μεταφορά καυσίμων από τη Μέση Ανατολή για την Ευρώπη.

Οι ελληνικές εξαγωγές ροδάκινου εξαρτώνται από τις χώρες της Ρωσίας και της Ουκρανίας. Παραγωγοί ροδάκινου Ημαθίας και κεντρικής Μακεδονίας κάνουν λόγο για προϊόντα που προορίζονταν για τις χώρες αυτές και είναι αδιάθετα στις αποθήκες τους τα οποία υπολογίζονται σε 40.000 τόνους νωπά ροδάκινα και 40.000 τόνους συμπύρηνα ροδάκινα⁵⁸.

Στην Ουκρανία υπάρχει ένα μέρος του πληθυσμού που έχει ελληνικές ρίζες. Η πρόεδρος της ομοσπονδίας Ελληνικών Συλλόγων Αλεξάνδρα Προτσένκο-Πισατζή αναφέρει ότι υπάρχουν 48 χωριά στη Μαριούπολη με κατοίκους ελληνικής καταγωγής, όπου τα περισσότερα σπίτια Ελλήνων και κτίρια ελληνικής κληρονομιάς έχουν καταστραφεί. Από τους πολίτες αυτούς κάποιοι σκοτώθηκαν, κάποιοι κατάφεραν να έρθουν στην Ελλάδα και κάποιοι έχουν μείνει πίσω⁵⁹.

⁵⁶ (ert.gr, ertnews, 2022)

⁵⁷ (Πάντζου, 2022)

⁵⁸ (Καλτσιδή, 2022)

⁵⁹ (Βησσαρίωνος, 2022)

3.6 Συνέπειες του πολέμου

Η πολεμική σύγκρουση ανάμεσα στη Ρωσία και την Ουκρανία έχει πολλές σοβαρές αρνητικές συνέπειες παγκόσμια. Αυτές είναι η καταπάτηση του δικαιώματος της ζωής, οι θάνατοι αμάχων και στρατιωτών, ο εκτοπισμός, η μετανάστευση, η παγκόσμια οικονομική δυσμένεια, η άνοδος των τιμών προϊόντων και καυσίμων, η δυσχέρεια των διεθνών εμπορικών συναλλαγών, η επισιτιστική κρίση και η είσοδος νέων οπλικών συστημάτων.

Μετά από τρεις μήνες εμπόλεμης διαμάχης, μέχρι δηλαδή τα τέλη Μαΐου του 2022, δεν είναι γνωστός ο ακριβής αριθμός των θυμάτων της. Μία ανακοίνωση της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ στις 02/05/2022 κάνει λόγο για τουλάχιστον 3.153 νεκρούς πολίτες, με τον αριθμό αυτό να είναι μεγαλύτερος και να μη μπορεί να υπολογιστεί ακόμα ακριβώς, λόγω της συνεχούς αύξησής του και της μη έγκαιρης επιβεβαίωσης των θανάτων. Επίσης αναφέρεται ότι τα περισσότερα από αυτά τα θύματα σκοτώθηκαν από βομβαρδισμούς με πυραύλους ή από αεροπορικές επιθέσεις⁶⁰.

Μεγάλες απώλειες ανθρωπίνων ζωών υπάρχουν και στους στρατούς των δύο χωρών, πλην όμως δε μπορεί να υπολογιστεί επακριβώς. Αφενός μεν οι μάχες δεν έχουν τελειώσει, αφετέρου δε οι κυβερνήσεις της εκάστοτε χώρας υποβαθμίζει ή δίνει μεγαλύτερη σημασία στις απώλειες του αντιπάλου, ανάλογα με τον τρόπο που τη συμφέρει. Έτσι στις 18 Μαΐου η ουκρανική κυβέρνηση έκανε λόγο για 28.300 Ρώσους στρατιώτες νεκρούς ενώ το Κρεμλίνο ανέφερε ότι μέχρι τις 25 Μαρτίου έχουν σκοτωθεί 1.351 Ρώσοι στρατιώτες. Το ρωσικό διαδικτυακό μέσο «Mediazona» επιβεβαίωσε πάνω από 2.000 θανάτους Ρώσων⁶¹. Ο Ουκρανός πρωθυπουργός Ζελένσκι δήλωσε ότι έχουν σκοτωθεί 2.500-3.000 Ουκρανοί στρατιώτες⁶². Τέλος υπάρχει και ένας μεγάλος αριθμός τραυματιών είτε πολιτών είτε στρατιωτών που είναι δύσκολο να υπολογιστεί.

Από την έναρξη των σφοδρών επιθέσεων σε όλη τη χώρα, πολλοί Ουκρανοί μεταναστεύουν είτε σε άλλες χώρες είτε σε μέρη της Ουκρανίας που

⁶⁰ (protothema, 2022)

⁶¹ (tvxs, 2022)

⁶² (Συντακτική ομάδα ert.yp, 2022)

είναι πιο ασφαλή. Τουλάχιστον 5,5 εκατομμύρια ανθρώπων υπολογίζεται ότι εγκατέλειψαν την Ουκρανία⁶³, μετακινούμενοι προς Πολωνία, Μολδαβία αλλά και Ευρώπη. Στις 25 Φεβρουαρίου τα μέλη πρεσβειών ξένων χωρών στο Κίεβο αποχωρούν λόγω σοβαρού κινδύνου από επιθέσεις και εκρήξεις, όπως και η Ελληνική πρεσβεία. Μέρος των μελών της θα επιστρέψουν στις 9 Μαΐου για να ανοίξουν ξανά την πρεσβεία.

Οι κυρώσεις που επέβαλλαν οι ξένες χώρες προς τη Ρωσία, σαν ένδειξη διαμαρτυρίας για τον πόλεμο, έχουν σαν αποτέλεσμα την αναστολή εργασιών ή την αποχώρηση πολλών διεθνών επιχειρήσεων που εδρεύουν στη Ρωσία, όπως έκανε στις 19 Μαΐου η γαλλική αυτοκινητοβιομηχανία Renault. Επιπρόσθετα έχουν σαν αποτέλεσμα να παγώσουν κεφάλαια και να αποκλειστεί η Ρωσία από το διατραπεζικό σύστημα SWIFT. Επομένως η ρωσική κυβέρνηση θα έχει να διαχειριστεί μια μακροχρόνια οικονομική πτώση που υπολογίζεται τουλάχιστον στο 15% σε σχέση με την περίοδο πριν τον πόλεμο⁶⁴.

Η Ουκρανία με τη σειρά της βιώνει πέραν των άλλων και μια μεγάλη οικονομική κρίση, διότι με αποκλεισμένα τα λιμάνια της από τις ρωσικές δυνάμεις, δε μπορεί να κάνει εξαγωγές. Επίσης δε θα έχει τα αναμενόμενα έσοδα από τις καλλιέργειες σιτηρών και παραγωγής ηλιέλαιου, καθώς εκτός των εξαγωγών πάσχει και στο εργατικό δυναμικό, επειδή πολλοί αγρότες επιστρατεύτηκαν να πολεμήσουν⁶⁵. Και εδώ παρατηρούνται ξένες και ουκρανικές επιχειρήσεις να κλείνουν λόγω πολέμου, που υπολογίζεται σε απώλεια 4,8 εκατομμυρίων θέσεων εργασίας από την αρχή που αντιστοιχεί στο 30% του εργατικού δυναμικού της χώρας, όπως ανακοίνωσε η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας, με αποτέλεσμα την αύξηση της ανεργίας.

Η Ρωσία παράγει το 40% του φυσικού αερίου που εισάγουν οι ευρωπαϊκές χώρες, με αποτέλεσμα σε περίπτωση που διακόψει την παροχή αερίου να προκύψουν σοβαρά ζητήματα ενέργειας, σε συνδυασμό με τις ήδη υψηλές τιμές πετρελαίου και φυσικού αερίου⁶⁶. Η Ευρωπαϊκή Ένωση

⁶³ (protothema, 2022)

⁶⁴ (Αναστασόπουλος, 2022)

⁶⁵ (Αναστασόπουλος, 2022)

⁶⁶ (Συντακτική ομάδα ert.gr A. M., 2022)

ενίσχυσε τα κράτη μέλη με 200 δισεκατομμύρια ευρώ για την αντιμετώπιση πιθανής διακοπής αερίου από τη Ρωσία και τη βοήθεια για τις υψηλές τιμές της ενέργειας⁶⁷.

Στις 11 Μαΐου η Ουκρανία κλείνει τον ρώσικο αγωγό «Σοκράνιβκα» που περνά από αυτή και φτάνει μέσω Πολωνίας στη Γερμανία, ώστε να μειωθούν τα έσοδα της Ρωσίας⁶⁸. Από την άλλη πλευρά η Ρωσία που ελέγχει τους αγωγούς φυσικού αερίου μέσω της εταιρίας «Gazprom» έδειξε να μην ανησυχεί καθώς έχει κι άλλες χώρες που προμηθεύονται αέριο από αυτήν⁶⁹. Ο Πούτιν ανέφερε ότι θα είναι πολύ δύσκολο για την Ευρώπη να μην παίρνει ρωσική ενέργεια γρήγορα και πως αυτή ευθύνεται για τις υψηλές τιμές του πετρελαίου παγκοσμίως⁷⁰. Ακόμα η Ρωσία χρησιμοποιεί τη διακοπή παροχής φυσικού αερίου ως απειλή για να αρθούν οι κυρώσεις των ξένων χωρών προς αυτήν. Λόγω της ύφεσης η ρώσικη κυβέρνηση απαίτησε οι αγορές φυσικού αερίου να γίνονται στο νόμισμά τους, το ρούβλι, ώστε να μην υπάρχει απώλεια από υποτίμηση του νομίσματος. Αυτό δημιούργησε προβλήματα στις χώρες που δεν το δέχτηκαν όπως η Βουλγαρία και η Πολωνία, οι οποίες υπέστησαν διακοπή ροής φυσικού αερίου για κάποιο χρονικό διάστημα⁷¹.

Παραδόξως, παρά τον αποκλεισμό ρωσικών συμφερόντων, κατελήφθη το τάνκερ «Ανδρομέδα» υπό ελληνική σημαία στο λιμάνι στο Έσσεξ της Μεγάλης Βρετανίας να κατέχει 33.000 τόνους ρωσικό πετρέλαιο. Μέλη της ακτιβιστικής οργάνωσης «Greenpeace» το εμπόδισε να ελλιμενιστεί.⁷² Οπότε θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως λαθρεμπόριο. Ακόμα η Ευρωπαϊκή Ένωση, για να λύσει προσωρινά το θέμα της διάθεσης φυσικού αερίου, αγοράζει υγροποιημένο αέριο (LNG) που μεταφέρεται με τάνκερ από τις Η.Π.Α., τη μεγαλύτερη εξαγωγό υγροποιημένου αερίου. Μόνο πέρσι τα έσοδα από την πώληση υγροποιημένου αερίου από την Αμερική προς την

⁶⁷ (ert.gr, ertnews, 2022)

⁶⁸ (ert, 2022)

⁶⁹ (ert.gr Σ. ο., ertnews, 2022)

⁷⁰ (Συντακτική ομάδα ert.gr Λ. Κ., 2022)

⁷¹ (Συντακτική ομάδα ert.gr Α. Μ., ertnews, 2022)

⁷² (ert.gr, ertnews, 2022)

Ευρωπαϊκή ένωση ήταν 12 δισεκατομμύρια ευρώ⁷³. Επομένως αυτή η ενεργειακή κρίση δημιουργεί οικονομικό όφελος σε τρίτα κράτη.

Ο πόλεμος έχει σαν συνέπεια μια μεγάλη επισιτιστική κρίση, καθώς η Ουκρανία είναι ο τέταρτος εξαγωγέας καλαμποκιού και όδευε να γίνει ο τρίτος εξαγωγέας σιταριού στον κόσμο. Ρωσία και Ουκρανία υπολογίζεται ότι καλύπτουν το 1/3 των παγκόσμιων προμηθειών σιταριού⁷⁴. Το Ρωσικό Ναυτικό έχει αποκλείσει το λιμάνι της Οδησσού από την αρχή της εισβολής και πλέον με την αποκοπή της Ουκρανίας από τα λιμάνια της στη Μαύρη και την Αζοφική θάλασσα, μειώνονται οι εξαγωγές της. Μετά από έκκληση του Ντέιβιντ Μπίσλι, υπεύθυνου για το επισιτιστικό πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών, για απελευθέρωση των λιμανιών, η Ρωσία απάντησε πως θα το εξετάσει αν αρθούν οι οικονομικές κυρώσεις της Ε.Ε. και των Η.Π.Α. προς αυτή⁷⁵.

Στον πόλεμο αυτό εισήχθησαν όπλα με νέες τεχνολογίες, όπως με χρήση λέιζερ, που μπορούν να καταστρέψουν μη επανδρωμένα αεροσκάφη (drones) τα οποία βιντεοσκοπούν από αέρος για κατόπτευση του αντιπάλου και να «τυφλώσουν» δορυφόρους που εντοπίζουν συντεταγμένες θέσεων του. Ένα τέτοιο όπλο είναι το Ρώσικο «Peresvet»⁷⁶.

4. Παρόμοια έργα άλλων δημιουργών

Οι πολεμικές διαμάχες μεταξύ των δύο κρατών δεν είναι ένα καινούριο φαινόμενο, αλλά ριζώνονται από την αρχή της διάλυσης της σοβιετικής ένωσης. Έτσι λοιπόν συναντώνται παραπλήσια έργα δημιουργών τα τελευταία χρόνια, που έχουν στόχο να θίξουν το συγκεκριμένο θέμα. Αν εστιάσουμε σε ντοκιμαντέρ, που επιχειρούν να καταγράψουν τα γεγονότα αυτά και να ταρακουνήσουν το θεατή, παρατηρούμε πληθώρα σημαντικών έργων, κάποια απ' τα οποία βραβεύτηκαν και με διάφορες διακρίσεις.

⁷³ (Μπέν, 2022)

⁷⁴ (Γαραφάκου, 2022)

⁷⁵ (ert.gr, ertnews, 2022)

⁷⁶ (ert.gr, ertnews, 2022)

Ένα από αυτά ήταν το ντοκιμαντέρ «Winter on Fire: Ο αγώνας για την ελευθερία της Ουκρανίας» του Ρωσο- Ισραηλινού σκηνοθέτη Εβγκένι Αφινέβσκι, το οποίο δημιούργησε το 2015. Ο Αφινέβσκι αποτυπώνει τις εικόνες της Ουκρανίας από διαδηλώσεις με επεισόδια και αιματοχυσίες, συνέπεια της προσκείμενης στη Ρωσία διακυβέρνησης του Ουκρανού Προέδρου Βίκτορ Γιανουκόβιτς. Ο Γιανουκόβιτς λοιπόν απαρνιέται τη ευρωπαϊκή προοπτική που είχε προωθηθεί στην Ουκρανία μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 2000. Έτσι από το Νοέμβριο του 2013 ως το Φεβρουάριο του 2014, γίνονται επεισόδια με τους Ουκρανούς να ζητούν την απομάκρυνση του Γιανουκόβιτς⁷⁷. Η Ρωσία εκμεταλλεύεται αυτή την κατάσταση και καταλαμβάνει την περιοχή της Κριμαίας στα νότια της Ουκρανίας και στη συνέχεια μέρος του Ντονμπάς.

Το ντοκιμαντέρ αυτό είναι στο κέντρο των επεισοδίων. Ο σκηνοθέτης καταγράφει πραγματικά περιστατικά και είναι κοντά στις συγκεντρώσεις στην πλατεία Μαϊντάν, με μια ομάδα εικοσιοκτώ εικονοληπτών, λαμβάνοντας πλάνα κατά τη διάρκεια των συγκρούσεων πολιτών και αστυνομίας. Εδώ βασίζεται στην αφήγηση μέσω συνεντεύξεων ατόμων που λαμβάνουν μέρος στην εξέγερση και που είναι γνώστες της κατάστασης αυτής. Έτσι ο Αφινέβσκι προβάλλει τα βίαια συναισθήματα που καταλαμβάνουν τους διαδηλωτές και τους πολίτες όπως ο τρόμος, ο θυμός και η απόγνωση, με το έργο να αποτελεί ντοκουμέντο ενενηνταριών ημερών διαδηλώσεων⁷⁸.

Ως προς το ντοκιμαντέρ «Ρωσο-ουκρανικός πόλεμος» το «Winter on Fire: Ο αγώνας για την ελευθερία της Ουκρανίας», έχει το κοινό ότι προβάλλει μαρτυρίες πρωταγωνιστών μέσω συνέντευξης, ως τεκμηρίωση των γεγονότων. Επίσης χρησιμοποιεί πολεμικά πλάνα, όπως τα πλάνα αρχείου της Ε.Ρ.Τ. που χρησιμοποιούνται εδώ. Τέλος κοινό είναι και η κάλυψη συγκεντρώσεων ως σκηνών που ενισχύουν την αυθεντικότητα του περιεχομένου τους.

Απ' την άλλη πλευρά το «Winter on fire» δε χρησιμοποιεί συγκεκριμένο αφηγητή, αλλά η αφήγηση κυλάει μέσα από τις συνεντεύξεις, σε αντίθεση με

⁷⁷ (Πολιτάκης, 2022)

⁷⁸ (Πολιτάκης, 2022)

τον «Ρωσο-ουκρανικό πόλεμο». Ακόμα ο Αφινέβσκι έχει μια μεγάλη ομάδα εικονοληπτών και δεν είναι μια ατομική παραγωγή. Τέλος και σημαντικότερο είναι ότι ο σκηνοθέτης με την ομάδα του βρίσκονται στο κέντρο των ταραχών και δίνουν εμπόλεμα πλάνα στο θεατή, ενώ εδώ που δεν υπάρχει αυτή η δυνατότητα, επιλέγονται πλάνα της κρατικής τηλεόρασης, ώστε να βοηθήσουν στην αφήγηση της ιστορίας που το ντοκιμαντέρ πραγματεύεται.

Ένα άλλο ντοκιμαντέρ που έχει θέμα τον πόλεμο στην Ουκρανία είναι το «Σπίτι από θραύσματα» του Δανού σκηνοθέτη Σάιμον Λέρενγκ Βίλμοντ που ολοκληρώθηκε το 2022. Σε αυτό το ντοκιμαντέρ ο Βίλμοντ εμβαθύνει περισσότερο στον πόλεμο και καταγράφει την κατάσταση παιδιών, που οι γονείς τους δεν μπορούν να τα αναθρέψουν πλέον, καθώς οι ίδιοι απέκτησαν από τον πόλεμο αλκοολισμό ή ψυχολογικά προβλήματα. Για το λόγο αυτό, μία ομάδα κοινωνικών λειτουργών αναλαμβάνει να κρατήσει τα παιδιά ασφαλή, δίνοντας συνεχόμενο αγώνα⁷⁹. Έτσι ο Βίλμοντ παρουσιάζει τα δεινά που έπονται του πολέμου.

Το «σπίτι από θραύσματα», παρουσιάζει άτομα που έχουν πληγεί από τις πολεμικές συγκρούσεις όπως και το ντοκιμαντέρ «Ρωσο-ουκρανικός πόλεμος», για να ενισχύσουν την αποδεικτική τους σημασία. Στο «σπίτι από θραύσματα» χρησιμοποιείται φυσικός φωτισμός για να τονίσει τη ζεστασιά του ορφανοτροφείου, όπως και εδώ, ώστε να ενισχυθεί η αυθεντικότητα. Τέλος και στα δύο ντοκιμαντέρ κυριαρχεί μια προσπάθεια προσέγγισης παρατήρησης και όχι να λάβουν ξεκάθαρη θέση προς μία πλευρά.

Από την άλλη πλευρά, το «σπίτι από θραύσματα» δε χρησιμοποιεί κάποιον αφηγητή, αλλά η ροή του ντοκιμαντέρ προβάλλεται μέσα από τη δραστηριότητα των παιδιών. Ακόμα λείπουν τα πολεμικά πλάνα, καθώς εδώ ο σκηνοθέτης επιθυμεί να παρουσιάσει τα γεγονότα ανθρωποκεντρικά και όχι πολιτικά. Τέλος ο Βίλμοντ χρησιμοποιεί μια μουσική υπόκρουση που προκαλεί συναισθήματα στο θεατή σε αντίθεση με το «Ρωσο-ουκρανικός πόλεμος».

⁷⁹ (protothema, 2022)

V. Συμπεράσματα

Αποτιμώντας την εργασία του ντοκιμαντέρ «Ρωσο-ουκρανικός πόλεμος», γίνεται κατανοητό ότι ο πόλεμος αυτός δεν είναι κάτι πρωτόγνωρο αλλά ξεκινάει από την ανεξαρτητοποίηση της Ουκρανίας. Μέσα σε μια διαρκή σύγκρουση συμφερόντων της Ρωσίας με τις Η.Π.Α. και την Ε.Ε. για έλεγχο της περιοχής, η Ουκρανία αλλάζει συνέχεια πολιτικό σκηνικό και πλήττεται από πολέμους και απώλεια εδαφών, κάτι που δε φαίνεται να σταματάει οριστικά αν δεν παρθούν αποφάσεις παγκόσμια. Ο πόλεμος αυτός μέχρι τα τέλη Μαΐου έχει επιφέρει τα δεινά των θανάτων πολιτών και στρατιωτών, της μετανάστευσης, της πείνας, της παγκόσμιας οικονομικής, ενεργειακής και επισιτιστικής κρίσης. Τελικά η ειρήνη είναι αυτή που θα εξομαλύνει την ήδη τεταμένη κατάσταση, αλλά για να επιτευχθεί θα χρειαστεί πίεση από όλες της χώρες και αλληλοκατανόηση.

VI. Βιβλιογραφία

David Bordwell, K. T. (2012). *ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΤΕΧΝΗ ΤΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ*. Αθήνα: Μορφωτικό ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης.

Dempsey, J. (2022, 03 17). *capital*. Ανάκτηση από [capital.gr](https://www.capital.gr/carnegieeuropa-eu/3621856/o-polemos-stin-oukrania-mporei-na-allaxei-tin-polonia):
<https://www.capital.gr/carnegieeuropa-eu/3621856/o-polemos-stin-oukrania-mporei-na-allaxei-tin-polonia>

ert, Σ. ο. (2022, 05 12). *ertnews*. Ανάκτηση από [ertnews.gr](https://www.ertnews.gr/eidiseis/diethni/ntmitro-koylempa-kratiste-mia-thesi-stin-eyropaiki-enosi-gia-tin-oukrania/):
<https://www.ertnews.gr/eidiseis/diethni/ntmitro-koylempa-kratiste-mia-thesi-stin-eyropaiki-enosi-gia-tin-oukrania/>

ert.gr, Σ. ο. (2022, 05 24). *ertnews*. Ανάκτηση από [ertnews.gr](https://www.ertnews.gr/eidiseis/diethni/evropi/oukrania-90-meres-apo-ti-rosiki-eisvoli-o-tragikos-apologismos-enos-polemo-y-toy-opoiou-to-telos-den-einai-orato/):
<https://www.ertnews.gr/eidiseis/diethni/evropi/oukrania-90-meres-apo-ti-rosiki-eisvoli-o-tragikos-apologismos-enos-polemo-y-toy-opoiou-to-telos-den-einai-orato/>

ert.gr, Σ. ο. (2022, 05 19). *ertnews*. Ανάκτηση από [ertnews.gr](https://www.ertnews.gr/eidiseis/diethni/oukrania-se-rosiko-kloio-to-azofstal-paramenoy-n-peripoy-100-amachoi/):
<https://www.ertnews.gr/eidiseis/diethni/oukrania-se-rosiko-kloio-to-azofstal-paramenoy-n-peripoy-100-amachoi/>

ert.gr, Σ. ο. (2022, 05 19). *ertnews*. Ανάκτηση από [ertnews.gr](https://www.ertnews.gr/eidiseis/diethni/moscha-to-anoigma-ton-oukranikon-limanion-proyprothetei-epanexetasi-ton-kyroseon-kata-tis-rosias/):
<https://www.ertnews.gr/eidiseis/diethni/moscha-to-anoigma-ton-oukranikon-limanion-proyprothetei-epanexetasi-ton-kyroseon-kata-tis-rosias/>

ert.gr, Σ. ο. (2022, 05 19). *ertnews*. Ανάκτηση από [ertnews.gr](https://www.ertnews.gr/eidiseis/diethni/leykorosia-o-loykasenko-anakoinose-tin-agora-s-400-kai-pyraylon-iskander-apo-ti-rosia/):
<https://www.ertnews.gr/eidiseis/diethni/leykorosia-o-loykasenko-anakoinose-tin-agora-s-400-kai-pyraylon-iskander-apo-ti-rosia/>

ert.gr, Σ. ο. (2022, 05 19). *ertnews*. Ανάκτηση από ertnews.gr:
<https://www.ertnews.gr/eidiseis/diethni/oi-dynameis-tis-oykranias-anatinazoyn-gefyra-giana-empodisoyn-tin-rosiki-proelasi-sta-anatolika-video/>

ert.gr, Σ. ο. (2022, 05 18). *ertnews*. Ανάκτηση από ertnews.gr:
<https://www.ertnews.gr/eidiseis/diethni/ypersygchrona-opla-leizer-chrisimopoi-i-rosia-stin-oykrania-kaine-drones-kai-mporoyn-na-tyflosoun-doryforoys/>

ert.gr, Σ. ο. (2022, 05 16). *ertnews*. Ανάκτηση από ertnews.gr:
<https://www.ertnews.gr/eidiseis/diethni/parempodisi-ellimenismoy-ellinikoy-ploioy-me-fortio-rosiko-ntizel/>

ert.gr, Σ. ο. (2022, 05 18). *ertnews*. Ανάκτηση από ertnews.gr: <https://www.ertnews.gr/roidiseon/komision-diathesi-300-dis-gia-energeiaki-apexartisi-apo-tin-rosia/>

ert.gr, Σ. ο. (2022, 05 15). *ertnews*. Ανάκτηση από ertnews.gr:
<https://www.ertnews.gr/eidiseis/diethni/i-rosia-echei-chasei-to-ena-trito-ton-chersaion-dynameon-poy-aneptyxe-stin-oykrania-symfona-me-ti-vretania/>

ert.gr, Σ. ο. (2022, 05 14). *ertnews*. Ανάκτηση από ertnews:
<https://www.ertnews.gr/eidiseis/diethni/i-rosia-stamatise-na-parechei-ilektriko-reyma-stin-finlandia/>

ert.gr, Σ. ο. (2022, 05 10). *ertnews*. Ανάκτηση από ertnews.gr:
<https://www.ertnews.gr/eidiseis/diethni/rosos-diplomatis-i-oykrania-schediaze-epithesi-sti-rosia-symfona-me-eggrafa/>

ert.gr, Σ. ο. (2022, 05 11). *ertnews*. Ανάκτηση από ertnews.gr:
<https://www.ertnews.gr/eidiseis/diethni/energeiakos-polemos-apeileitai-i-roi-fysikoy-aerioy-stin-eyropi/>

Hiliard, R. L. (2001). *Γράφοντας για την τηλεόραση και το Ράδιο*. Περιστέρι: Εκδόσεις ΕΛΛΗΝ. *naftemporiki*. (2022, 03 08). Ανάκτηση από naftemporiki.gr:
<https://www.naftemporiki.gr/story/1839790/tourkia-pos-egine-simantikos-paiktis-ston-polemo-tis-oukranias>

newsbeast. (2022, 04 19). Ανάκτηση από newsbeast.gr:
<https://www.newsbeast.gr/world/arthro/8535055/polemos-stin-oukrania-ta-12-gegonota-pou-simadepsan-tin-eisvoli-apo-tis-diapragmatefseis-sti-vythisi-tou-moskva>

protothema. (2022, 05 02). Ανάκτηση από protothema.gr:
<https://www.protothema.gr/world/article/1238761/polemos-stin-oukrania-oie-pano-apo-3000-oi-nekroi-amahoi-perissoteroi-apo-200-nekroi-se-treis-imeres/>

protothema. (2022, 03 22). Ανάκτηση από protothema.gr:
<https://www.protothema.gr/culture/article/1224683/spiti-apo-thrausmata-i-tainia-gia-ti-zoi-ton-paidion-ston-polemo-tis-oukranias/>

team, t. l. (2022, 02 28). *LIFO*. Ανάκτηση από LIFO.GR: <https://www.lifo.gr/now/world/tag-gegonota-poy-odigisan-sti-rosiki-eisboli-stin-oykrania-apo-1991-eos-simera>

tvxs. (2022, 05 22). Ανάκτηση από tvxs.gr: <https://tvxs.gr/news/kosmos/polemos-stin-oykrania-posoi-rosoi-stratiotes-exoyn-skotothei>

Waal, T. d. (2022, 05 11). *capital*. Ανάκτηση από capital.gr: <https://www.capital.gr/carnegieeuropa-eu/3633376/kinduneuei-pragmatika-i-moldabia-apo-ton-polemo-tis-rosias-stin-oukrania>

Αναστασόπουλος, Σ. (2022, 03 13). *cnngreece*. Ανάκτηση από cnn.gr: <https://www.cnn.gr/focus/aporseis/story/304914/oi-epiptoseis-toy-polemoy-tis-oykranias-kai-ton-kyroseon-sti-rosia>

Αντώνης, Γ. (2014, Μάρτιος 19). *CINEPIVATES*. Ανάκτηση Μάιος 22, 2022, από CINEPIVATES.GR: <https://cinepivates.gr/documentary-aspects-of-reality/>

Απόστολος Καρακάσης, Χ. Γ. (2015). *ΕΦΟΔΙΟ ΓΙΑ ΝΕΟΥΣ ΝΤΟΚΙΜΑΝΤΕΡΙΣΤΕΣ*. Ζωγράφου: ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ.

Απόστολος Καρακάσης, Χ. Γ. (2015). *Εφόδιο για νέους ντοκιμαντερίστες*. Ζωγράφου: ΣΕΑΒ.

Βησσαρίωνος, Ν. (2022, 05 19). *ertnews*. Ανάκτηση από ertnews.gr: <https://www.ertnews.gr/omogeneia/alexandra-protsenko-otan-eimaste-enomenoi-oloi-oi-ellines-o-ellinismos-echei-megali-dynami/>

Γαραφάκου, Δ. (2022, 05 20). *ertnews*. Ανάκτηση από ertnews.gr: <https://www.ertnews.gr/roi-idiseon/p-tsaklogloy-sto-protostin-agera-trofimon-to-megalo-provlima-gia-tin-pagkosmia-oikonomia-sto-epomeno-stadio-audio/>

Καλτσίδα, Μ. (2022, 05 19). *ertnews*. Ανάκτηση από ertnews.gr: <https://www.ertnews.gr/roi-idiseon/oi-rodakinoparagogois-imathias-ekpempoy-n-sos/>

Μαυρή, Κ. (2022, 05 18). *ertnews.gr*. Ανάκτηση από ertnews: <https://www.ertnews.gr/eidiseis/diethni/italia-i-prothypoyrgos-tis-finlandias-sti-romi-tha-eimaste-axiopistos-etairoi-sto-nato-apelasi-24-italon-diplomaton-apo-ti-moscha/>

ΜΠΕ, Σ. ο.-Α. (2022, 05 18). *ertnews*. Ανάκτηση από ertnews.gr: <https://www.ertnews.gr/eidiseis/diethni/rosia-i-voyli-endechetai-na-apagoreysei-tis-antallages-aichmaloton-me-machites-toy-azof/>

Μπέν, Μ. Ν. (2022, 05 06). *Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ*. Ανάκτηση από kathimerini.gr: <https://www.kathimerini.gr/economy/561841822/o-polemos-kai-i-apexartisi-tis-e-e-apo-ton-gaianthraka/>

Πάντζου, Χ. (2022, 02 28). *efsyn*. Ανάκτηση από efsyn.gr: https://www.efsyn.gr/kosmos/333732_oi-symmahoi-toy-poytin

Πολιτάκης, Δ. (2022, 03 03). *LIFO*. Ανάκτηση από lifo.gr: <https://www.lifo.gr/stiles/daily/anazitontas-enan-mpoysoyla-gia-tin-oykrania-sto-netflix>

